GRAMATYKA · CZASOWNIKI

Okresy warunkowe (conditionals) w angielskim: if, unless i in case

Igor Zadrużyński

Opublikowano 18 listopada 2026

O LEKCJI

Sobota, prognoza pogody w BBC: 'If the rain clears by noon, the afternoon will be bright and dry.' Przy stole ktoś mówi: 'If I had a garden, I'd have a barbecue today.' A ktoś inny wzdycha: 'If we'd booked that cottage in Cornwall, we would have been on the beach now.' Trzy zdania z if, trzy różne światy: możliwy, wyobrażony i stracony. Po polsku wystarczą jeśli i gdyby. Angielski rozróżnia je dokładniej, a robi to za pomocą czasów. Tej konstrukcji – okresom warunkowym – jest poświęcona ta lekcja.

SŁOWA KLUCZOWE: Gramatyka, Czasowniki

Wersja online z ćwiczeniami i nagraniami wymowy

SPIS TREŚCI

1. Cztery typy w jednej tabeli 2
2. Typ zerowy: zawsze tak jest 2
3. Typ pierwszy: realna przyszłość 2
4. Typ drugi: wyobrażona teraźniejszość 3
5. Typ trzeci: przeszłość, która się nie zdarzyła 4
6. Typ mieszany: przeszłość i teraźniejszość razem 5
7. Nie tylko if 5
8. Formy oficjalne i książkowe 6

Źródła i dalsza lektura 7

Zdanie warunkowe (*conditional sentence*) /kənˈdɪʃənl/ ma dwie części: zdanie z *if*, które podaje warunek, i zdanie główne, które mówi, co z tego wynika. Kolejność części jest dowolna. Gdy zdanie z *if* stoi na początku, oddzielamy je przecinkiem: *If it rains, we'll stay in*, ale *We'll stay in if it rains*. W tej

CC BY-NC 4.0 · zadruzynski.com/okresy-warunkowe-conditionals/

lekcji poznasz cztery podstawowe typy, typ mieszany, inne spójniki niż *if* i kilka pułapek dla Polaków. Na końcu jest siedem ćwiczeń ze sprawdzaniem odpowiedzi.

1. Cztery typy w jednej tabeli

Gramatyki szkolne dzielą zdania warunkowe na cztery typy. To użyteczne uproszczenie: pokazuje najczęstsze połączenia czasów, choć w prawdziwym języku spotkasz też inne.

TYP	ZDANIE Z *IF*	ZDANIE GŁÓWNE	O CZYM MÓWI
zerowy (*zero*)	Present Simple	Present Simple	prawdy ogólne, prawa, nawyki
pierwszy (*first*)	Present Simple	will + verb	realna przyszłość
drugi (*second*)	Past Simple (*were*)	would + verb	wyobrażona teraźniejszość lub przyszłość
trzeci (*third*)	Past Perfect	would have + III forma	wyobrażona przeszłość, która się nie zdarzyła

2. Typ zerowy: zawsze tak jest

If + **Present Simple**, **Present Simple**

Mówimy o tym, co dzieje się zawsze, gdy warunek jest spełniony: o prawach przyrody, przepisach, przyzwyczajeniach. Tu *if* znaczy prawie to samo co *when* (kiedy, za każdym razem gdy).

PRZYKŁADY

- **If you heat ice, it melts.**
  Jeśli podgrzejesz lód, topnieje.
- **If I drink coffee after six, I can't sleep.**
  Jeśli wypiję kawę po szóstej, nie mogę zasnąć.
- **If you don't touch in with your Oyster card, you pay the maximum fare.**
  Jeśli nie przyłożysz karty Oyster do czytnika, płacisz maksymalną stawkę.

3. Typ pierwszy: realna przyszłość

If + **Present Simple**, **will** + verb

Warunek jest realny i może się spełnić. Mówimy o konkretnej sytuacji w przyszłości.

PRZYKŁADY

- **If it's sunny on Sunday, we'll go to Hampstead Heath.**
  Jeśli w niedzielę będzie słonecznie, pojedziemy na Hampstead Heath.
- **If you leave now, you'll catch the quarter past eight.**
  Jeśli wyjdziesz teraz, zdążysz na pociąg o 8.15.

CC BY-NC 4.0 · zadruzynski.com/okresy-warunkowe-conditionals/

- **You won't pass unless you revise.**
  Nie zdasz, jeśli nie powtórzysz materiału.

W zdaniu głównym zamiast *will* może stać inny czasownik modalny albo tryb rozkazujący: *If the snow gets worse, the trains **may** be delayed. If you finish early, you **can** go home. If you see Tom, **tell** him to ring me.*

TYPOWY BŁĄD

✗ ~~If it will rain tomorrow, we will stay at home.~~

✓ **If it rains tomorrow, we will stay at home.**

Po polsku mówimy *jeśli będzie padać*, z czasem przyszłym. Po angielsku w zdaniu z *if* o przyszłości stoi czas teraźniejszy. To ta sama zasada co w zdaniach z *when, as soon as, before*, którą poznałeś w lekcji o czasie teraźniejszym w znaczeniu przyszłym[1].

Wyjątek: *will* po *if* jest możliwe, gdy znaczy „zechcieć", zwłaszcza w uprzejmych prośbach: *If you'll just wait here, I'll fetch the manager* (jeśli zechce pan tu chwilę poczekać…).

If czy *when*?

When mówi o czymś, co na pewno nastąpi, *if* – o czymś, co może nastąpić albo nie. Po polsku oba bywają tłumaczone jako *jak* albo *kiedy*.

PRZYKŁADY

- **When I get home, I'll ring you.**
  Kiedy wrócę do domu, zadzwonię. (na pewno wrócę)
- **If I get the job, I'll buy a new car.**
  Jeśli dostanę tę pracę, kupię nowy samochód. (nie wiem, czy dostanę)

4. Typ drugi: wyobrażona teraźniejszość

If + Past Simple, would + verb

Warunek jest nierealny albo mało prawdopodobny. Mówimy o teraźniejszości albo przyszłości, ale czasownik w zdaniu z *if* stoi w czasie przeszłym, żeby pokazać, że to tylko wyobraźnia. To ten sam „krok w tył", który poznałeś w lekcjach o trybie łączącym[2] i I wish[3].

PRZYKŁADY

- **If I had more time, I'd learn to play the cello.**
  Gdybym miał więcej czasu, nauczyłbym się grać na wiolonczeli. (ale nie mam)
- **If I won the lottery, I'd buy a house by the sea.**
  Gdybym wygrał na loterii, kupiłbym dom nad morzem. (mało prawdopodobne)
- **What would you do if you lost your passport abroad?**
  Co byś zrobił, gdybyś zgubił paszport za granicą?

CC BY-NC 4.0 · zadruzynski.com/okresy-warunkowe-conditionals/

Z *be* starannie mówimy *were* dla wszystkich osób, potocznie także *was*: *If he were taller, he'd play basketball.* Utarta rada brzmi zawsze *If I were you, I'd...* (na twoim miejscu...). Zamiast *would* może stać *could* albo *might*: *If we had a car, we could visit Gran more often.*

Pierwszy czy drugi?

Wybór zależy od tego, jak mówiący ocenia szanse:

PRZYKŁADY

- **If I get a pay rise, I'll take you to Paris.**
  Jeśli dostanę podwyżkę, zabiorę cię do Paryża. (realna szansa)
- **If I got a pay rise, I'd take you to Paris.**
  Gdybym dostał podwyżkę, zabrałbym cię do Paryża. (raczej się na to nie zanosi)

TYPOWY BŁĄD

✕ ~~If I would have more money, I would buy a flat.~~

✓ **If I had more money, I would buy a flat.**

Would stoi w zdaniu głównym, a nie w zdaniu z *if*. Polskie *gdybym miał* kusi, żeby wstawić *would* do obu części.

5. Typ trzeci: przeszłość, która się nie zdarzyła

If + Past Perfect, would have + III forma

Mówimy o przeszłości, której już nie da się zmienić. Wyobrażamy sobie, co by było, gdyby wydarzyło się coś innego. Często z żalem albo z ulgą.

PRZYKŁADY

- **If we had left earlier, we wouldn't have missed the train.**
  Gdybyśmy wyszli wcześniej, nie spóźnilibyśmy się na pociąg. (ale nie wyszliśmy)
- **If you hadn't reminded me, I would have forgotten Mum's birthday.**
  Gdybyś mi nie przypomniał, zapomniałbym o urodzinach mamy.
- **She might have won if she hadn't fallen at the last hurdle.**
  Może by wygrała, gdyby nie upadła na ostatnim płotku.

W mowie *had* i *would* skracają się do tego samego *'d*: *If I'd known, I'd have come.* Pierwsze *'d* to *had* (po nim III forma), drugie to *would* (po nim *have*). Uwaga też na *would have*: w mowie brzmi jak *would've*, a nie *would of*.

CC BY-NC 4.0 · zadruzynski.com/okresy-warunkowe-conditionals/

CIEKAWOSTKA: DLACZEGO POLAKOM TRUDNO ODRÓŻNIĆ DRUGI OD TRZECIEGO

Polskie *gdyby* obsługuje i drugi, i trzeci okres warunkowy: *Gdybym miał czas, pomógłbym ci* może znaczyć „teraz" albo „wczoraj". Tryb przypuszczający w polszczyźnie (forma z *-by*) nie wyraża czasu – kategorię czasu ma tylko tryb oznajmujący. O tym, czy chodzi o teraźniejszość, czy o przeszłość, decyduje kontekst albo słowa typu *wtedy, wczoraj*. Angielski musi wybrać: *If I had time, I'd help you* (teraz) albo *If I'd had time, I'd have helped you* (wtedy). Dlatego tłumacząc z polskiego, zawsze najpierw zapytaj: kiedy?

6. Typ mieszany: przeszłość i teraźniejszość razem

Czasem warunek dotyczy przeszłości, a skutek teraźniejszości – albo odwrotnie. Wtedy łączymy typ drugi z trzecim.

WARUNEK	SKUTEK	PRZYKŁAD
przeszłość (Past Perfect)	teraz (*would* + verb)	If I had taken that job in Leeds, I would live up north now.
teraz, zawsze (Past Simple)	przeszłość (*would have* + III forma)	If I weren't so shy, I would have spoken to her at the party.

PRZYKŁADY

- **If I had studied medicine, I would be a doctor now.**
  Gdybym studiował medycynę, byłbym teraz lekarzem.
- **If he spoke French, he would have understood the waiter.**
  Gdyby znał francuski, zrozumiałby kelnera. (nie zna i wtedy nie zrozumiał)

7. Nie tylko *if*

Warunek można wprowadzić także innymi spójnikami. Każdy dodaje inny odcień.

SPÓJNIK	ZNACZENIE	PRZYKŁAD
unless	chyba że, jeśli nie	We'll have the picnic unless it rains.
as long as, provided (that)	pod warunkiem że	You can borrow the car as long as you fill it up.
in case	na wypadek gdyby	Take an umbrella in case it rains.
otherwise	bo inaczej, w przeciwnym razie	Hurry up, otherwise we'll be late.
suppose, supposing, what if	przypuśćmy, a gdyby	What if the plane is delayed?
even if	nawet jeśli, nawet gdyby	I wouldn't go even if they paid me.

CC BY-NC 4.0 · zadruzynski.com/okresy-warunkowe-conditionals/

TYPOWY BŁĄD

✗ ~~Unless you don't hurry, you'll miss the bus. I'll take an umbrella if it rains. (= na wszelki wypadek)~~

✓ **Unless you hurry, you'll miss the bus. I'll take an umbrella in case it rains.**

Unless zawiera już przeczenie (= *if... not*), więc nie dodajemy *don't*. *In case* znaczy „na wszelki wypadek": biorę parasol już teraz. *If it rains* znaczyłoby, że wezmę parasol dopiero wtedy, gdy zacznie padać.

8. Formy oficjalne i książkowe

W listach, regulaminach i literaturze zamiast *if* spotkasz szyk przestawny: czasownik posiłkowy stoi na początku zdania. Brzmi to oficjalnie i w rozmowie zdarza się rzadko.

PRZYKŁADY

- **Should you have any questions, please contact our office.**
  W razie pytań prosimy o kontakt z biurem. (= If you have any questions)
- **Were I in your position, I would accept the offer.**
  Na pańskim miejscu przyjąłbym ofertę. (= If I were)
- **Had we known about the strike, we would have driven.**
  Gdybyśmy wiedzieli o strajku, pojechalibyśmy samochodem. (= If we had known)

Przydatne są też zwroty *if it weren't for* i *if it hadn't been for* (gdyby nie): *If it hadn't been for the satnav, we would never have found the cottage.* Krócej i bardziej książkowo: *But for the satnav, ...*

CIEKAWOSTKA: NAJKRÓTSZE I NAJDŁUŻSZE „JEŚLI"

Najkrótszą odpowiedź warunkową przypisuje się Spartanom. Według Plutarcha Filip II Macedoński zagroził im, że jeśli wkroczy do Lakonii, wypędzi ich z ich ziemi. Spartańscy urzędnicy odpisali jednym słowem: „Jeśli". Od nazwy krainy pochodzi przymiotnik *laconic* – lakoniczny, zwięzły.

Na drugim biegunie stoi wiersz Rudyarda Kiplinga *If—* z 1910 roku: rada ojca dla syna zbudowana jako jedno długie zdanie warunkowe. Kolejne strofy zaczynają się od *If you can...*, a zdanie główne pada dopiero na samym końcu. W ogólnokrajowym plebiscycie BBC w 1996 roku Brytyjczycy wybrali go na swój ulubiony wiersz.

DIALOG

Amir: If you're free on Saturday, shall we go to the Tate?

Jess: I'd love to, but if I don't finish this essay, my tutor will kill me.

Amir: If I were you, I'd do it tonight. Then you'd have the weekend free.

Jess: If I'd started it last week, I wouldn't be in this mess now.

Amir: True. Well, I'll book the tickets anyway, in case you finish early.

Jess: OK – as long as you don't mind me falling asleep in front of the Turners.

CC BY-NC 4.0 · zadruzynski.com/okresy-warunkowe-conditionals/

W rozmowie są wszystkie typy: pierwszy (*if you're free… shall we, if I don't finish… will kill*), drugi (*if I were you, I'd*), mieszany (*if I'd started… wouldn't be… now*) oraz *in case* i *as long as*.

DO ZAPAMIĘTANIA

Najważniejsze z tej lekcji

- Zerowy: *If you heat ice, it melts* – prawdy ogólne.
- Pierwszy: *If it rains, we'll stay in* – realna przyszłość; po *if* czas teraźniejszy, nie *will*.
- Drugi: *If I had time, I'd help* – wyobrażona teraźniejszość; *would* tylko w zdaniu głównym; *If I were you…*
- Trzeci: *If I'd known, I'd have come* – przeszłość, która się nie zdarzyła.
- Mieszany: *If I had studied medicine, I'd be a doctor now.*
- Polskie *gdyby* to typ drugi albo trzeci – zawsze sprawdź, kiedy.
- *unless* = *if… not*; *in case* = na wszelki wypadek; *as long as* = pod warunkiem że.
- Oficjalnie: *Should you…, Were I…, Had we…*

DLA NAUCZYCIELA

Okresy warunkowe świetnie nadają się do gier łańcuchowych. Przy typie pierwszym nauczyciel zaczyna: *If it snows tomorrow, school will close*, a każdy kolejny uczeń zaczyna od skutku poprzedniego: *If school closes, I'll stay in bed…* Typ drugi dobrze ćwiczy się na pytaniach typu „Co byś zrobił, gdyby…" (*What would you do if you met the King?*), zadawanych w parach albo na kartach. Do typu trzeciego warto wziąć prawdziwe historie z przeszłości – wynalazki, które powstały przez przypadek, albo historię Titanica – i pytać, co by było, gdyby coś potoczyło się inaczej. Na koniec można przeczytać z klasą fragment wiersza Kiplinga i policzyć, ile razy pada *if*, zanim pojawi się zdanie główne.

Źródła i dalsza lektura

- Paciorek J., *Wielka gramatyka języka angielskiego*, Wydawnictwo GREG, Kraków 2024.
- Zintegrowana Platforma Edukacyjna, *Aspekt i tryb czasownika*, https://zpe.gov.pl/a/aspekt-i-tryb-czasownika/DPyWEtI3p [dostęp: 18.11.2026].
- British Council, LearnEnglish, *Conditionals: zero, first and second* (B1–B2 grammar), https://learnenglish.britishcouncil.org/free-resources/grammar/b1-b2/conditionals-zero-first-second [dostęp: 18.11.2026].
- British Council, LearnEnglish, *Conditionals: third and mixed* (B1–B2 grammar), https://learnenglish.britishcouncil.org/free-resources/grammar/b1-b2/conditionals-third-mixed [dostęp: 18.11.2026].
- *Laconic phrase*, „Wikipedia", https://en.wikipedia.org/wiki/Laconic_phrase [dostęp: 18.11.2026].
- *If—*, „Wikipedia", https://en.wikipedia.org/wiki/If— [dostęp: 18.11.2026].
- Swan M., *Practical English Usage*, wyd. 4, Oxford University Press, Oxford 2016 – hasła o zdaniach warunkowych, *unless*, *in case* i szyku przestawnym.
- Murphy R., *English Grammar in Use*, wyd. 5, Cambridge University Press, Cambridge 2019 – rozdziały o zdaniach z *if*, *unless* i *in case*.

Adresy linków z tekstu

1. https://zadruzynski.com/czas-terazniejszy-o-przyszlosci/

CC BY-NC 4.0 · zadruzynski.com/okresy-warunkowe-conditionals/

2. https://zadruzynski.com/tryb-laczacy-subjunctive/
3. https://zadruzynski.com/i-wish-if-only/

LICENCJA

© 2026 Igor Zadrużyński. Ten tekst jest udostępniony na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC 4.0). Możesz go kopiować, rozpowszechniać i przerabiać w celach niekomercyjnych pod warunkiem, że podasz autora i adres źródła, dołączysz link do licencji i zaznaczysz, czy wprowadzono zmiany. Przykład poprawnego oznaczenia:

> Igor Zadrużyński, *Okresy warunkowe (conditionals) w angielskim: if, unless i in case*, zadruzynski.com, https://zadruzynski.com/okresy-warunkowe-conditionals/, licencja CC BY-NC 4.0

Licencja nie obejmuje cytatów, ilustracji ani innych materiałów pochodzących od innych autorów — obowiązują dla nich ich własne zasady.

Ilustracje, przy których nie podano innego źródła, zostały wygenerowane z pomocą AI.

zadruzynski.com